

**Quickscan natuurtoets uitbreiding Enza Zaden,
Enkhuizen**

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in
het kader van natuurwet- en regelgeving*

COLOFON

Titel: **Quickscan natuurtoets uitbreiding ENZA, Enkhuizen**

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet en -regelgeving

Projectcodes: 12-432

Status: Eindrapport

Datum: 26 maart 2013

Auteur: M.A. (Martin) Heinen

Eindredactie: Ing. M. (Mike) Wallink

Veldonderzoek: Ing. M. Wallink

EcoGroen Advies BV

Emmastraat 16
8011 AG Zwolle

T: 038 423 64 64

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2013)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Heinen, M.A. (2013). Quickscan natuurtoets uitbreiding Enza Zaden, Enkhuizen; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet en -regelgeving. Eindrapport 12-432. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie	1
1.3	Algemene opzet en werkwijze	2
2	Gebiedsgerichte natuurbescherming	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Ecologische hoofdstructuur	4
2.4	Natuur buiten de EHS	4
3	Flora- en faunawet	6
3.1	Wettelijk kader	6
3.2	Onderzoeksmethode	6
3.3	Flora	6
3.4	Vleermuizen	6
3.5	Grondgebonden zoogdieren	7
3.6	Broedvogels	7
3.7	Amfibieën	8
3.8	Vissen	8
3.9	Overige soortgroepen	9
4	Geraadpleegde bronnen	10

Bijlagen:

Bijlage I - Samenvatting natuurwetgeving

Bijlage II- Verspreidingskaart Bittervoorn

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van Agro AdviesBuro BV heeft EcoGroen Advies een quickscan natuurtoets uitgevoerd. Deze natuurtoets is noodzakelijk ten behoeve van een ruimtelijke onderbouwing voor de voorgenomen uitbreiding van de vestiging van Enza Zaden in Enkhuizen.

Het onderzoek is gebaseerd op een veldbezoek op 26 februari 2013 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingrepen op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en de vigerende gebiedsgerichte natuurbescherming.

Gebiedsgerichte natuurbescherming

Op basis van de ligging van het plangebied en de aard van de ruimtelijke ingrepen wordt ingeschat dat de beoogde plannen geen negatieve effecten hebben op de in de omgeving aanwezige gebieden vallende onder de Natuurbeschermingswet of natuur buiten de EHS.

De te vergraven watergang is gelegen binnen de Ecologische hoofdstructuur en is aangewezen als ecologische verbindingszone. Het verbreden van de watergang zal naar verwachting niet confronterend zijn met de doelstelling van de verbindingszone. Aangezien wel binnen de EHS gewerkt wordt, wordt het aanbevolen om contact op te nemen met de provincie. Mogelijk hebben zij nog nadere voorwaarden omtrent de bescherming de EHS.

Aangetroffen en te verwachten soorten

- Er zijn geen beschermde of bedreigde planten in het plangebied aanwezig of te verwachten;
- Er wordt geen schade verwacht aan vaste verblijfplaatsen, vliegroutes en/of foerageergebied van vleermuizen;
- In het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde, zoogdiersoorten te verwachten, Aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren is niet binnen of in de directe omgeving van het plangebied aangetoond of te verwachten;
- In het plangebied is een aantal algemene broedvogels van watergangen en agrarisch gebied broedend te verwachten. Aanwezigheid van broedvogels waarvan de nestplaats jaar rond beschermd is, wordt in of in de directe omgeving van de locatie niet verwacht;
- In de watergangen is voortplanting mogelijk van algemene en laag beschermde amfibieën. Mogelijk vindt in de watergangen en op het land overwintering plaats van een aantal van deze soorten. Zwaarder beschermde amfibieën zijn niet aangetroffen of te verwachten;
- In het plangebied is de strikt beschermde vissoort Bittervoorn aanwezig. Het betreft marginaal leefgebied;
- Reptielen, beschermde libellen, dagvlinders en andere ongewervelden zijn niet aangetroffen. Zij worden op basis van biotoopkenmerken en bekende verspreidingsgegevens ook niet in het plangebied verwacht.

Vervolgstappen en mitigerende maatregelen

- Ter voorkoming van negatieve effecten op de strikt beschermde Bittervoorn is een ecologisch werkprotocol opgesteld waarin mitigerende maatregelen zijn vermeld (zie paragraaf 3.8). Bij de uitvoering van werkzaamheden in het watermilieu dient volgens dit protocol te worden gewerkt;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor circa half maart en na eind juli. Overigens wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum;
- Voor de in het plangebied (mogelijk) voorkomende laag beschermde amfibieën en grondgebonden zoogdieren geldt in deze situatie automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor geen verplichte vervolgacties voor deze soorten noodzakelijk zijn.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van Agro AdviesBuro BV heeft EcoGroen Advies een quickscan natuurtoets uitgevoerd. Deze natuurtoets is noodzakelijk ten behoeve van een ruimtelijke onderbouwing voor de voorgenomen uitbreiding van de vestiging van Enza Zaden in Enkhuizen.

De Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en het EHS-beleid verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek vindt, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, een toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming. Een toelichting op de genoemde wetgeving is gegeven in bijlage I.

1.2 Situatie

Het plangebied bestaat uit drie locatie, gelegen ten noorden van Enkhuizen, aan de Oosterdijk nabij de bestaande Enza Zaden vestiging (zie figuur 1.1). Het plangebied bestaat uit een schapenweide, een voormalige aardappelakker met schuurtje en een bouwland waar bloemkool op is geteeld. Om de percelen liggen watervoerende watergangen. De plannen bestaan uit het vergroten van het wateroppervlak op de noordelijke locatie, het bouwen van een kas en de realisatie van een nieuwe verwerkingshal.

Figuur 1.1: Ligging van het plangebied ten noorden van Enkhuizen (gele arcering). Bron kaartondergrond: Bing Maps.

1.3 Algemene opzet en werkwijze

Om inzicht te krijgen in de effecten van de voorgenomen ingreep op juridisch beschermde natuurwaarden zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welke gebiedsgerichte natuurbescherming uitwerking heeft op de locatie (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten op de locatie voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op één locatiebezoek, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen), beschikbare gebiedskennis en bekende ecologische principes. Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en gebieden. Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen en/of aanvullend onderzoek ten aanzien van beschermde soorten en/of gebieden nodig is.

2 Gebiedsgerichte natuurbescherming

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- De Natuurbeschermingswet 1998, een uitwerking van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn waarin de bescherming van onder andere de Natura 2000-gebieden is vastgelegd;
- De 'Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte', waarin het nationale beleid ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is opgenomen;
- Het Provinciaal beleid, dat vaak is opgenomen in Omgevingsplannen of Streekplannen. In het provinciaal beleid is bescherming van de natuur binnen de EHS nader uitgewerkt en daarnaast ook de bescherming van ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied, die vaak buiten de EHS liggen

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke activiteiten buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijk schadelijke, uitstralende effecten.

In dit hoofdstuk wordt nagegaan welke gebiedsgerichte natuurbescherming uitwerking heeft op het plangebied. Ook wordt beoordeeld of vervolgonderzoek noodzakelijk is.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

Natura-2000 gebied

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van een habitatype of leefgebied kunnen verslechteren of een storend effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied.

Het plangebied ligt niet in een gebied dat beschermd is onder de Natuurbeschermingswet. Het dichtstbijzijnde gebied vallend onder de bescherming van de Natuurbeschermingswet is Natura 2000-gebied Vogelrichtlijngebied 'IJsselmeer' op een afstand van ca. 170 meter. Het IJsselmeer bestaat uit een uitgestrekt zoetwatermeer met plaatselijk moerassige oeverzones. Enkele kwalificerende vogelsoorten zijn Porseleinhoen, Kleine zwaan, Visdief, Kolgans, Grauwe gans, Fuut, Aalscholver en Kleine rietgans.

Als een belangrijk leefgebied van genoemde vogelsoorten wordt aangetast - ook al ligt dit buiten de begrenzing van het vogelrichtlijngebied - kan er sprake zijn van zogenaamde 'externe werking' met negatieve effecten.

De planlocatie ligt op ca. 170 meter afstand van het Vogelrichtlijngebied en heeft waarschijnlijk beperkte waarde voor foeragerende wintervogels als ganzen en zwanen. Ten tijde van het veldonderzoek, eind februari 2013, zijn geen sporen van ganzen aangetroffen (mest).

In een rapport met betrekking tot belangrijke pleisterplaatsen voor ganzen en zwanen (Koffijberg *et al.* 1997) wordt geconcludeerd dat het plangebied niet binnen een belangrijke foerageerplaats van overwinterende ganzen en zwanen ligt. Aan de hand van de ligging en terreingesteldheid wordt ingeschat dat het plangebied en de directe omgeving suboptimaal foerageergebied vormt voor ganzen en/of zwanen. Realisatie van de plannen op het bestaande terrein van Enza Zaden zal geen gevolgen hebben voor foeragerende ganzen en zwanen. Aangezien in de omgeving voldoende open gebied aanwezig is, resteert voldoende alternatief foerageergebied.

Vanwege de ligging tussen de bestaande bebouwing van Enza Zaden, de terreingesteldheid en het gegeven dat er voldoende geschikt foerageergebied resteert, worden geen effecten verondersteld op de waarden waarvoor het IJsselmeer is aangewezen op grond van Natura 2000. Er kan worden geconcludeerd dat geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden optreden..

Beschermde Natuurmonumenten

‘De Ven’, ten noorden van Enkhuizen is het meest dichtbij gelegen Beschermde Natuurmonument, gelegen op een afstand van ca. 400 meter. Het is een buitendijks gelegen ven met natuurwaarden met name voor vogels.

Door de barrièrewerking van de tussenliggende dijk en infrastructuur, worden geen effecten verwacht die de natuurlijke kenmerken van dit gebied wezenlijk zullen aantasten. Het aanvragen van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet is dan ook niet noodzakelijk.

2.3 Ecologische hoofdstructuur

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte zijn de plannen beschreven voor ruimte en mobiliteit. Hiertoe behoort onder andere de bescherming en realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur waarvoor de provincies verantwoordelijk zijn gesteld.

De EHS wordt beschermd middels het ‘nee, tenzij’-regime. Binnen de EHS zijn nieuwe projecten, plannen en handelingen met een significant negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan, tenzij er sprake is van een groot openbaar belang en reële alternatieven ontbreken (Ministerie van I&M 2012).

Volgens het Natuurbeheerplan 2012 van de provincie Noord-Holland ligt het plangebied op ongeveer 300 meter van EHS grote wateren (zie figuur 2.1 volgende pagina). Het betreft hier het IJsselmeer. Tussen het plangebied en de dichtstbijzijnde EHS- bevindt zich onder andere agrarisch gebied en infrastructuur. Negatieve effecten op het functioneren van deze EHS zijn niet aan de orde.

De te vergraven watergang is gelegen binnen de Ecologische hoofdstructuur en is aangewezen als ecologische verbindingszone. Het verbreden van de watergang zal naar verwachting niet confronterend zijn met de doelstelling van de verbindingszone. Aangezien wel binnen de EHS gewerkt wordt, wordt het aanbevolen om contact op te nemen met de provincie. Mogelijk hebben zij nog nadere voorwaarden omtrent de bescherming de EHS.

2.4 Natuur buiten de EHS

Ook buiten de EHS zijn bos- en natuurgebieden aanwezig. Deze gebieden dragen bij aan belangrijke gebiedskenmerken en dienen daarom behouden te blijven. Tot deze gebieden behoren onder andere weidevogelbeheer- en ganzengebieden. Het plangebied behoort niet tot dergelijke gebieden. Direct ten noorden van het plangebied liggen gebieden die in het Natuurbeheerplan 2012 zijn vermeld als weidevogelgebied, kruiden- en faunairijk grasland en nog om te vormen landbouwgrond naar natuur (bron: Provincie Noord-Holland 2012).

Mede gezien de aard van de werkzaamheden en de ligging in de directe nabijheid van bebouwing wordt geconcludeerd dat er geen aantasting plaatsvindt van gebieden met een specifieke natuurwaarden die door de provincie zijn aangewezen.

Figuur 2.1: Ligging van het plangebied (gele omlijning) ten opzichte van de EHS en beheertypen. EHS grote wateren = blauw vlak; ecologische verbindingszone = blauwe lijn; groene arcering = weidevogelgebied; groen vlak = kruiden- en faunairijk grasland; oranje vlak = nog om te vormen naar natuur. Bron Provincie Noord-Holland 2012.

3 Flora- en faunawet

3.1 Wettelijk kader

De Flora- en faunawet verplicht een ieder die ruimtelijke ingrepen of andere activiteiten wil ontplooiën, na te gaan in hoeverre dit negatieve effecten kan hebben op van nature in Nederland in het wild voorkomende planten- en diersoorten, ongeacht of deze beschermd zijn of niet. De zorgplicht van artikel 2 uit de Flora- en faunawet stelt dat optredende negatieve effecten zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd dienen te worden. Voor schade aan juridisch zwaarder beschermde soorten kan de aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet bij het Ministerie van Economische Zaken (EZ) noodzakelijk zijn indien verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet worden overtreden en/of de functionele leefomgeving van de soort niet gegarandeerd kan worden.

3.2 Onderzoeksmethode

Voorliggende ecologische beoordeling is voor een belangrijk deel gebaseerd op een veldbezoek uitgevoerd op 26 februari 2013 waarbij het plangebied is bezocht. Tijdens dit veldbezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (Ff-wet tabel 2- en 3-soorten), maar ook bedreigde soorten (Rode Lijst). Voor zover mogelijk zijn alle soortgroepen geïnventariseerd. In combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en expert judgement is vervolgens een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten. In dit hoofdstuk worden alle onderzochte soortengroepen beschreven die in het plangebied en in de directe omgeving ervan zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in onderstaande tekst kort toegelicht.

3.3 Flora

In het plangebied zijn plantensoorten aanwezig van veelal voedselrijke en veel betreden plaatsen en akkers. Aangetroffen soorten zijn onder andere Rietgras, Madelief, Straatgras, Gestreepte witbol, Hondsdraf, Kruipende boterbloem, Gewone paardenbloem, Engels raaigras en Smalle weegbree.

In het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten of plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen. Gezien de aangetroffen soortensamenstelling en de terreingesteldheid worden deze ook niet verwacht. Het nemen van vervolgstappen ten aanzien van de soortgroep flora is zodoende niet aan de orde.

3.4 Vleermuizen

Algemeen

Het is belangrijk om voorafgaand aan ruimtelijke ontwikkelingen duidelijkheid te hebben over het al of niet voorkomen van vleermuizen. Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd. In de praktijk houdt deze beschermingsstatus in dat vaste verblijfplaatsen van vleermuizen niet verstoord of vernietigd mogen worden en dat in geval van onvermijdelijke schade (mogelijk) ontheffing aangevraagd moet worden bij het ministerie van EZ. Daarnaast kunnen er mitigerende of compenserende eisen gesteld worden aan de uitvoering van de plannen.

Potentiële vaste verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere ruimten in bomen, huizen et cetera. In het plangebied staat een schuurtje. Daarin ontbreken geschikte ruimten die als vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen kunnen fungeren. Opgaande beplanting ontbreekt geheel waardoor ook geen boomholten aanwezig zijn die als vaste verblijfplaats voor vleermuizen kunnen dienen. Aanvullend onderzoek naar vaste verblijfplaatsen van vleermuizen is niet noodzakelijk.

Vliegroutes en foeragegebied

Er worden geen onmisbare opgaande lijnvormige structuren verwijderd die voor vleermuizen kunnen dienen als vlieg- en/of jachtroute en worden geen essentiële foeragegebieden verstoord of vernietigd. Vervolgstappen, zoals nader onderzoek of het nemen van mitigerende maatregelen zijn dan ook niet van toepassing.

3.5 Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied en in de directe omgeving ervan zijn enkele vaste verblijfplaatsen van laag beschermde, kleine grondgebonden zoogdiersoorten aangetroffen en/of te verwachten, zoals Bosmuis, Huisspitsmuis en Bosspitsmuis spec. (alle Ff-wet tabel 1). Sporen die duiden op de aanwezigheid van (vaste verblijfplaatsen van) zwaardere beschermde zoogdieren (bijvoorbeeld Waterspitsmuis of Steenmarter) zijn niet aangetroffen. Aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van zwaardere beschermde grondgebonden zoogdieren wordt dan ook niet verwacht.

Bij de geplande ingrepen kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele laag beschermde grondgebonden zoogdieren verloren gaan. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze zoogdieren niet aan de orde is.

Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart - augustus). De minst schadelijke periode is september - november (mits vorstvrij).

3.6 Broedvogels

Aangezien voorliggend onderzoek een quickscan betreft, is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Toch kan op basis van soortwaarnemingen, biotoopeisen, terreinkenmerken, expert judgement en bekende ecologische principes beoordeeld worden welke soorten aanwezig kunnen zijn.

In deze paragraaf wordt met name aandacht besteed aan broedvogels met jaarrond beschermde nesten (zie kader 1). Daarnaast wordt kort ingegaan op de meer algemeen voorkomende broedvogels.

Kader 1 Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

In het plangebied en binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden zijn geen (potentiële) nesten van broedvogels met jaarrond beschermde nesten zoals Huismus en uilen aangetroffen of te verwachten.

Overige broedvogels

Door het ontbreken van erfbeplanting in het plangebied is geen broedbiotoop aanwezig voor vogels van bos en struweel. In de oevers van de watergangen zijn soorten als Meerkoet en Wilde eend broedend te verwachten. Op de akkers kunnen mogelijk Kievit en Scholiekster als broedvogel aanwezig zijn.

Alle broedvogels zijn gedurende het broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Voor verstoring tijdens de broedseizoenen van een vogel wordt

geen ontheffing verleend. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor de meeste soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. Er wordt echter geen standaardperiode gehanteerd voor het broedseizoen, maar het is van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden.

3.7 Amfibieën

In het plangebied zijn tijdens het veldonderzoek geen amfibieën aangetroffen. Op voorhand werd dit ook niet verwacht aangezien het veldbezoek heeft plaatsgevonden in de overwinteringsperiode van amfibieën. In de aanwezige watergangen is wel voortplanting te verwachten van laag beschermde soorten als Bastaardkikker, Meerkikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander (allen Ff-wet tabel 1).

Daarnaast kunnen bovenstaande soorten overwinterend in het plangebied aanwezig zijn in bijvoorbeeld ruige randen. Juridisch zwaarder beschermde soorten worden op basis van biotoopkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht in het onderzoeksgebied.

Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet voor laag beschermde amfibieënsoorten. Het nemen van verplichte vervolgstappen voor de soortgroep amfibieën is in deze situatie zodoende niet aan de orde. Effecten op voortplantende en overwinterende amfibieën kunnen -mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat- geminimaliseerd worden door de werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren in de minst kwetsbare periode van amfibieën (september t/m begin november).

3.8 Vissen

Algemeen

Tijdens het veldonderzoek van 26 februari 2013 zijn de watergangen intensief bemonsterd met een schepnet. Hierbij zijn de niet beschermde Drie- en Tiendoornige stekelbaars, Blankvoorn, Baars, Riviergrondel en Rietvoorn in grote aantallen aangetroffen.

Beschermde vissoorten

Op drie plaatsen zijn jonge exemplaren van de strikt beschermde Bittervoorn (Ff-wet tabel 3) gevangen (zie bijlage II). Ook uit eerder onderzoek uitgevoerd door EcoGroen Advies op hetzelfde complex van Enza Zaden zijn enkele bittervoorns waargenomen (Wallink & De Vries 2006). Alleen in het noordelijk deel wordt gewerkt in het watermilieu. Wegens het ontbreken van waterplanten vormt dit te vergraven deel slechts marginaal leefgebied van Bittervoorn. Op basis van de onderzoeksgegevens in combinatie met de terreingesteldheid wordt niet verwacht dat er overige beschermde vissoorten aanwezig zijn in het plangebied.

Beschrijving van effecten op Bittervoorn

Als gevolg van de geplande werkzaamheden is er geen schade aan exemplaren van Bittervoorn te verwachten, omdat de oeverzone ter plekke marginaal geschikt is. Tevens hebben aanwezige vissen altijd de mogelijkheid om te vluchten richting open water buiten het werkgebied. Er treedt wel tijdelijke schade op aan leefgebied van Bittervoorn.

Met het werken in het watermilieu (graafwerkzaamheden) verdwijnt tijdelijk beperkt voortplantings-, foerageer- en overwinteringsgebied van Bittervoorn. Omdat het grootste deel van het leefgebied van de soort gehandhaafd blijft, mitigerende maatregelen worden getroffen en bovendien uitwijkmogelijkheden aanwezig zijn naar watergangen in de directe omgeving worden op korte termijn geen negatieve effecten verwacht op de functionaliteit van het leefgebied van Bittervoorn.

Werkprotocol

Uit bovenstaande effectbeoordeling is gebleken dat (tijdelijke) negatieve effecten te verwachten zijn op marginaal leefgebied van Bittervoorn. Onderstaand wordt beschreven welke mitigerende maatregelen worden genomen om negatieve effecten te voorkomen. De beschreven mitigerende maatregelen zijn grotendeels gebaseerd op de soortenstandaards¹ van Bittervoorn (Ministerie van EL&I 2011). Daarnaast is gebruik gemaakt van verleende en positief afgewezen ontheffingen Flora- en faunawet. De voorgestelde werkwijze dient te worden geïntegreerd in de geplande werkzaamheden:

- Werkzaamheden in het watermilieu worden uitgevoerd in de minst kwetsbare periode van Bittervoorn, welke loopt van augustus tot en met maart;
- Werkzaamheden worden uitgevoerd buiten vorstperioden en perioden dat er ijs op het oppervlaktewater aanwezig is;
- Tijdens de graafwerkzaamheden in het watermilieu (verruimen watergang) wordt er geen oppervlaktewater en/of slib op de kant gebracht, zodat geen vissen, zoetwatermosselen of andere diersoorten op de kant worden gebracht;
- De werkzaamheden in het watermilieu worden nooit richting gesloten einde uitgevoerd, zodat vissen te allen tijde de mogelijkheid hebben om te vluchten.

3.9 Overige soortgroepen

Zwaardere beschermde soorten uit de soortgroepen reptielen en ongewervelden zijn tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen en worden niet verwacht. Vervolgstappen zijn hiervoor niet aan de orde. Onderstaand volgt een korte motivatie.

Reptielen

Gezien de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens (RAVON) is de aanwezigheid van reptielen niet te verwachten in het plangebied.

Ongewervelden en weekdieren

In het plangebied zijn geen beschermde of bedreigde (Rode Lijst) ongewervelden en weekdieren aangetroffen. Wegens de afwezigheid van geschikt biotoop ontbreken geschikte voortplantingslocaties voor beschermde ongewervelden en weekdieren binnen het plangebied. Zij zijn dan ook niet te verwachten in het plangebied.

¹ In een soortenstandaard (opgesteld door het voormalige Ministerie van EL&I) staat ecologische informatie over de betreffende soort en zijn leefomgeving. Verder zijn de wettelijke regels en hun toepassingen opgenomen en wordt de wijze van onderzoek en de te nemen mitigerende maatregelen bij veel voorkomende activiteiten beschreven.

4 Geraadpleegde bronnen

- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. - Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Dienst Regelingen (2009a). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Vastgesteld 26 augustus 2009.
- Dienst Regelingen (2009b). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Vastgesteld 26 augustus 2009.
- Koffijberg, K., Voslamber B. & Van Winden E. 1997. Ganzen en zwanen in Nederland: overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985-94. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van I&M (2012). Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Nederland concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig. Drukkerij Ando, Den Haag.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van EL&I (2011). Bescherm de soort. Bittervoorn *Rhodeus amarus*. Waar u aan moet denken bij ruimtelijke ingrepen. Soortenstandaard.
- Ministerie van EZ. Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).
- Provincie Noord-Holland (2012). Natuurbeheerplan 2012. http://maps.noord-holland.nl/extern/gisviewers/natuurbeheerplan_2012/
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- Twisk P., A. van Diepenbeek & J.P. Bekker (2010). Veldgids Europese zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Wallink, M. & E. de Vries (2006). Quickscan natuurtoets uitbreiding ENZA zaden fase 1, Enkhuizen; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet en -regelgeving. Rapport 06-155. EcoGroen Advies, Zwolle.
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

BIJLAGEN

Bijlage I: Samenvatting natuurwetgeving

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken (EZ), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing en beoordeling

Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren, zijn beschermde soorten aanwezig en is er sprake van overtreding van een verbodsbepaling uit de Flora- en faunawet, dan dient u een ontheffingsaanvraag in te dienen bij Dienst Regelingen. Hierbij worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn² en de Habitatrichtlijn.

² In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd.

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd³. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EZ. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur en op www.drloket.nl.

³ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Bijlage II: Verspreidingskaart Bittervoorn

